Amra Tumbul

08.07.2026. 12:13
Pogledano: 1,586 puta

Zelena pedagogija: Odrast i održivi razvoj

Šta je odrast i kako je povezan s održivim razvojem? Esej o preispitivanju vrijednosti i ulozi obrazovanja u tome.

UVOD

Živimo u vremenu u kojem se sve mjeri rastom. Očekuje se da ekonomija raste, da ljudi više zarađuju nego sada, da kupuju više te se stalno teži većem uspjehu. Često se svima nama čini da nam nije dovoljno ono što već trenutno posjedujemo i da uvijek možemo više. Upravo zbog toga sve se češće spominje pojam odrasta, koji nudi drugačiji pogled na rast i razvoj društva.

Prije nego što sam počela istraživati pojam odrasta, mislila sam da nas on vraća u prošlost i zagovara odustajanje od razvoja, tehnološkog napretka i modernog načina života. Sam naziv stvarao je dojam odbacivanja svega što se veže uz ekonomski rast i napredak. Međutim, kada sam se bolje upoznala s ovim konceptom, shvatila sam da je moje početno mišljenje bilo pogrešno. Odrast je jedan od najbrže rastućih globalnih društvenih pokreta koji zagovara drugačiji, održiviji pristup proizvodnji te korištenju energije i materijala na Zemlji. Osim tehnološke dimenzije, ovaj pokret uključuje i promjene u društvenim strukturama te upravljačkim mehanizmima koji usmjeravaju način na koji koristimo prirodne resurse, s ciljem stvaranja pravednijeg i održivijeg društva.

Odrast se može definirati kao politički slogan s teorijskim implikacijama (Latouche, 2010:519) kojim se zagovara pravedno smanjenje proizvodnje i potrošnje radi poboljšavanja društvenog blagostanja i ekoloških uvjeta na Zemlji. Suprotno aktualnoj paradigmi koja smatra ekonomski rast uvjetom za razvoj čovječanstva, odrast zagovara upravo suprotno – razvoj čovječanstva bez ekonomskog rasta (Schneider, 2010).[1]

Njegova glavna misao jest da ne možemo beskonačno rasti na Zemlji koja raspolaže ograničenim resursima. Ako neprestano povećavamo proizvodnju i potrošnju, iscrpljujemo prirodne resurse, zagađujemo okoliš te ozbiljno ugrožavamo životne uvjete za buduće generacije. Ovakav pristup vodi prema neodrživosti jer planeta ne može podržati neprekidan rast bez posljedica. Potrebno je promijeniti način na koji koristimo resurse i pronaći ravnotežu kako bismo očuvali prirodu i osigurali bolju budućnost za sve.

Posebno mi je zanimljiva ideja koju autori ističu, a koja kaže da **„ne trebamo narasti do određene točke kako bismo imali dosta, nego trebamo sagledati ono što imamo kao dostatno za ono što želimo.“**[2]

Ova misao na prvi pogled može djelovati neobično, pa čak i zastrašujuće, naročito u društvu u kojem smo navikli uspjeh povezivati sa stalnim rastom, većom zaradom i većom potrošnjom. Međutim, upravo nas ona potiče da razmislimo o tome što nam je zaista potrebno za kvalitetan i ispunjen život.

ODRŽIVI RAZVOJ

Održivi razvoj predstavlja okvir za oblikovanje strategija prema kojima se društvo i gospodarstvo mogu razvijati bez štetnih posljedica za okoliš i prirodne resurse koji su važni za buduće ljudsko djelovanje. Oslanja se na ambicioznu ideju prema kojoj razvoj ne smije ugroziti mogućnosti budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe. Zahtijeva novi način razmišljanja koji se mora temeljiti na dogovorenim vrijednostima i obilježjima demokratskog društva jer jedino informirani i educirani građani mogu odlučivati o pitanjima održivog razvoja u svojoj zajednici (Vrbičić, 2012). Sastavnice održivog razvoja su društvo, okoliš i gospodarstvo (Pavić-Rogošić, 2010).[3]

Održivi razvoj predstavlja ključni pristup koji nastoji uspostaviti ravnotežu između različitih potreba: unapređenja kvalitete života, postizanja socijalne dobrobiti i mira za sve ljude te očuvanja okoliša kao prirodnog dobra o kojem ovise sadašnje i buduće generacije. To se postiže poštivanjem temeljnih načela kao što su demokracija, ravnopravnost spolova, socijalna pravda i solidarnost, zakonitost te ljudska prava. Također, očuvanje prirodnih resursa, kulturne baštine i čovjekova okoliša ima ključnu ulogu u očuvanju našeg planeta, omogućujući život u svoj njegovoj raznolikosti.

Održivi razvoj ostvaruje se kroz dinamično gospodarstvo koje osigurava punu zaposlenost, uz postizanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Ključni elementi ovog pristupa uključuju

visoku razinu obrazovanja građana, snažnu zaštitu zdravlja i očuvanje okoliša. Osim toga, održivi razvoj potiče inovacije i tehnološki napredak, omogućavajući društvima da se prilagode promjenama i izazovima koje donosi budućnost. Na taj način održivi razvoj ne samo da podržava trenutne potrebe nego i osigurava zdrave temelje za buduće generacije, čuvajući planet za sve oblike života.[4]

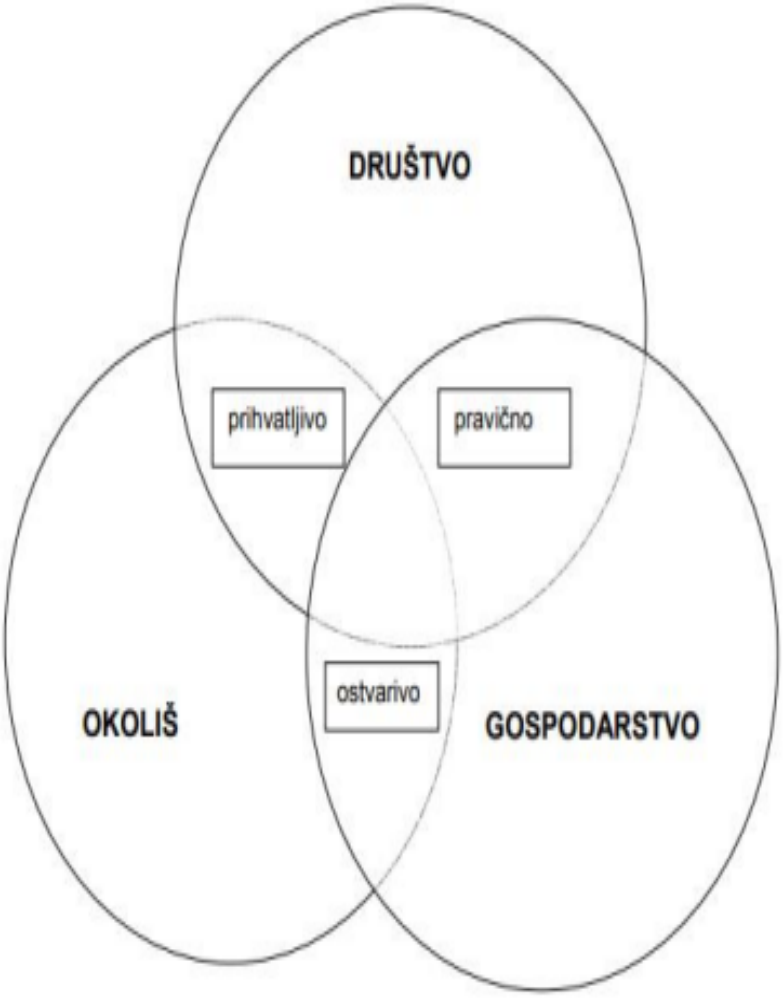

Autor: Johann Dréo

Slika 1: Sastavnice održivog razvoja

ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Održivi razvoj ne može se postići samo kroz zakone i strategije; ključno je obrazovanje za njegovu primjenu u društvu. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj uključuju proces kroz koji djeca i mladi uče razumjeti povezanost između čovjeka, društva i prirode te kako njihovo ponašanje utječe na svijet oko njih.

Škola igra vrlo važnu ulogu u ovom procesu jer je mjesto na kojem se oblikuju stavovi, vrijednosti i navike učenika. Kroz obrazovanje ne prenose se samo činjenice i teorijska znanja nego se razvija i svijest o odgovornosti prema društvu i okolišu. Stoga je važno da se u školama ne naglašava samo uspjeh kroz ocjene i postignuća, nego i razvijanje kritičkog mišljenja, suradnje i empatije.

Obrazovanje za održivi razvoj potiče učenike da razmišljaju o posljedicama svojih postupaka i razumiju važnost očuvanja prirodnih resursa. Na primjer, kroz školske projekte učenici mogu učiti o recikliranju, štednji energije ili zaštiti prirode u svojoj zajednici. Takve aktivnosti pomažu povezati teorijsko znanje sa stvarnim životom. Ovdje se može vidjeti povezanost sa zelenom pedagogijom, koja naglašava važnost učenja u prirodnom i društvenom okruženju. Ona potiče učenike da budu aktivni sudionici u očuvanju okoliša i razvijaju osjećaj odgovornosti prema budućim generacijama.

Razmišljajući o svemu ovome, čini mi se da je ideja održivosti mnogo bliža našem svakodnevnom životu nego što se na prvi pogled čini. Svakodnevno smo okruženi reklamama koje nas uvjeravaju da ćemo biti sretniji ako kupimo nešto novo ili ako postignemo veći uspjeh. Ponekad se stvara dojam da nikada nije dovoljno ono što imamo i da uvijek trebamo težiti nečemu većem.

Primjer za to možemo vidjeti u činjenici da mnogi ljudi često mijenjaju mobilne telefone, odjeću ili druge stvari iako su stare još uvijek potpuno funkcionalne. Takve navike možda djeluju bezazleno, ali dovode do povećane potrošnje prirodnih resursa i stvaranja velikih količina otpada. Održivost nas upravo podsjeća da nije važno imati što više, nego koristiti ono što imamo na odgovoran način i cijeniti stvari koje su nam zaista potrebne.

Smatram da nije lako prihvatiti ovakav način razmišljanja jer smo odrastali u društvu koje uspjeh uglavnom povezuje s novcem, materijalnim dobrima i stalnim napretkom. Ipak, vjerujem da kvaliteta života ne ovisi samo o onome što posjedujemo. Jednako su važni dobri odnosi s drugim ljudima, vrijeme provedeno s obitelji i prijateljima, osjećaj sigurnosti te život u zdravoj i očuvanoj sredini.

Zbog toga mislim da održivost nije poziv na odricanje ili povratak u prošlost, nego prilika da preispitamo svoje navike i vrijednosti. Možda ne možemo promijeniti cijeli svijet, ali možemo početi od sebe – odgovornijim ponašanjem, manjom potrošnjom i većom brigom za ljude i prirodu koja nas okružuje.

Kad razmišljam o budućnosti škole, vidim mjesto gdje učenici neće samo juriti za boljim ocjenama i natjecati se s drugima. Važno je da škola bude mjesto gdje će djeca učiti živjeti odgovorno,

surađivati i brinuti se za prirodu. Umjesto stalnog nadmetanja, veći naglasak mogao bi biti na zajedništvu, empatiji i razumijevanju da naši postupci utječu na budućnost svih nas. Takva škola bila bi bliža idejama održivog razvoja i odrasta.

ZAKLJUČAK

Dok sam istraživala pojam odrasta, shvatila sam da on ne znači odustajanje od napretka niti povratak unatrag, kako sam isprva mislila. Naprotiv, odrast nas potiče da preispitamo svoje navike, stil života i vrijednosti kojima težimo. Podsjeća nas da kvaliteta života ne ovisi samo o ekonomskom rastu i materijalnom bogatstvu, već i o zdravim odnosima, očuvanoj prirodi i osjećaju zajedništva.

Odrast je usko povezan s održivim razvojem jer oba koncepta nastoje osigurati bolju budućnost sadašnjim i budućim generacijama. U tome veliku ulogu imaju odgoj i obrazovanje jer škola može pomoći djeci i mladima da razviju odgovornost prema sebi, drugima i prirodi.

Smatram da promjene ne dolaze preko noći i da nije jednostavno promijeniti način razmišljanja koji je dugo prisutan u društvu. Ipak, vjerujem da male promjene u svakodnevnim navikama, kao i obrazovanje koje promiče odgovornost i brigu za okoliš, mogu doprinijeti stvaranju pravednijeg i održivijeg društva.

LITERATURA

Matković, M. i Baturina, D. (2021). Budućnost pred nama? Pristup odrasta i potencijal transformacije socijalne politike. *Socijalna ekologija, 30*(1), 69–97. https://doi.org/10.17234/SocEkol.30.1.4

Bušljeta Tonković, A. (2016). Odrast. Pojmovnik za novu eru (Giacomo D'Alisa, Federico Demaria i Giorgos Kallis). *Socijalna ekologija, 25*(3), 325–330. https://hrcak.srce.hr/179520

Marek, V. (2018). *Zelena pedagogija u dječjem vrtiću* (završni rad). Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Collections

Autorski tekstovi | Zelena pedagogija